

Człowiek – ewolucja niezwykła. Zaczęło się od Darwina... – wystawa w Pałacu Kultury i Nauki – Warszawa, 30.11.2010–29.10.2011

Wystawa *Człowiek – ewolucja niezwykła. Zaczęło się od Darwina...* prezentowana jest w Pałacu Kultury i Nauki w Warszawie od 30 listopada 2010 r. i będzie otwarta do 29 października 2011 r.

Patronat honorowy nad wydarzeniem objęli minister edukacji narodowej Katarzyna Hall oraz prezes Polskiej Akademii Nauk Michał Kleiber, a patronat medialny – *Wiedza i Życie*, *TVN Warszawa*, miesięcznik kierowniczej kadry oświatowej *Dyrektor Szkoły*, *Radio Tok FM* oraz portal Wirtualna Polska. Producentem wystawy jest *Agencja Kontakt – Grzegorz Furgo*, która specjalizuje się w organizacji interaktywnych i nowoczesnych wystaw mających na celu popularyzację nauki, przede wszystkim wśród dzieci i młodzieży. W ubiegłych latach agencja ta, we współpracy m.in. z Państwowym Instytutem Geologicznym – Państwowym Instytutem Badawczym (PIG-PIB) oraz Muzeum i Instytutem Zoologii PAN, przygotowała cieszącą się dużym uznaniem, zwłaszcza wśród rodziców i środowisk szkolnych, ekspozycję *Nasza Ziemia, człowiek – równowaga – środowisko* z Brukseli.

Partnerem głównym wystawy *Człowiek – ewolucja niezwykła. Zaczęło się od Darwina...* jest *Ford Polska*. Wśród partnerów wystawy znajduje się również Państwowy Instytut Geologiczny – Państwowy Instytut Badawczy, Państwowe Muzeum Archeologiczne w Warszawie, Instytut Archeologii i Etnologii PAN, Muzeum Ziemi PAN, Warszawski Ogród Zoologiczny, Fundacja Rozwoju Warszawskiego Ogródu Zoologicznego *PANDA*, Muzeum Człowieka oraz firma *Wild Nature Mosler Bartosz*.

Wystawa *Człowiek – ewolucja niezwykła* ma charakter popularnonaukowy, a jej głównym celem jest edukacja. Twórcy wystawy zainspirowani byli obchodzonymi w 2009 r. dwoma jubileuszami: 200. rocznicą narodzin Karola Darwina oraz 150. rocznicą wydania jego najznakomitszego dzieła – *O powstawaniu gatunków*. Ekspozycję stworzono z myślą o wszystkich zainteresowanych teorią ewolucji, w szczególności zaś o dzieciach i młodzieży szkolnej. Ma ona ukazać niezwykłość zarówno samej ewolucji życia, jak i procesu kształtowania się w jej toku istoty ludzkiej. Zwraca uwagę na niepowtarzalne mechanizmy, które kształtowały człowieka, a także ukazuje jego ewolucyjne losy oraz przebieg linii rodowej.

Twórcy wystawy wykorzystali najróżniejsze środki wyrazu, w tym najnowsze technologie: animacje komputerowe, filmy produkcji *BBC* oraz stanowiska z interaktywnymi gramami. Ponadto zobaczyć można rekonstrukcje przodków człowieka, eksponatów archeologicznych oraz okazy zoologiczne, m.in. żywe tropikalne żaby i owady.

Wystawę rozmieszczono na trzech piętrach warszawskiego Pałacu Kultury i Nauki (PKiN). Pierwsza jej część poświęcona jest narodzinom i podstawom naczelnej teorii życia na Ziemi – teorii ewolucji, druga koncentruje się na wielorakich aspektach pochodzenia gatunku *Homo sapiens*, natomiast trzecia na ewolucji kulturowej.

Część pierwsza, zatytułowana *Podwójne ojcostwo teorii ewolucji*, usytuowana została na I piętrze PKiN. Prowadzi zwiedzających śladami podróży twórców teorii ewolucji życia na ziemi – Karola Darwina i Alfreda R. Wallace’a i wskazuje te „odkrycia”, które pomogły im w sformułowaniu rewolucyjnej tezy. Badacze ci, uważani za ojców tej znakomitej teorii, niemal jednocześnie i niezależnie od siebie rozwiązali „tajemnicę tajemnic” – jak 150 lat temu mówiono o pochodzeniu gatunków.

Podczas zwiedzania wystawy, podróżując wraz z Darwinem, który opływa świat na pokładzie okrętu *Beagle*, można dotrzeć m.in. do Patagonii i zobaczyć olbrzymie kości gliptodontów – dalekich kuzynów współczesnych pancerników, a na wulkanicznym Galapagos poznać mechanizmy doboru naturalnego. Można obejrzeć żyjące tam endemiczne gatunki zwierząt, takie jak legwan morski, żółw słoniowy czy malutka zięba i zaznajomić się z ich niezwykłymi umiejętnościami adaptacji do warunków środowiskowych. Można także poznać rośliny drapieżne, których nietypowy sposób odżywiania fascynował Darwina.

Z kolei podczas podróży śladami Alfreda Wallace’a poznamy tropikalne wyspy Archipelagu Malajskiego oraz tajemnice mimikry, kamuflażu i ubarwienia ochronnego jego kolorowych mieszkańców – gadów, owadów i ptaków. Można tu także dowiedzieć się czym jest tzw. linia Wallace’a – najważniejsza granica ożywionego świata, dzieląca australijską i orientalną krainę biogeograficzną. Ponadto można poznać specyficzne zachowania godowe rajskich ptaków oraz zdolności konstruktorskie altaników – doskonałe przykłady silnego w naturze doboru płciowego.

Część druga wystawy pt. *Potomkowie zwycięzców* rozmieszczona jest na XXX i VI piętrze PKiN. Umożliwia zapoznanie zwiedzających z kilkoma przedstawicielami naszych współprzodków oraz hominidów. Na XXX piętrze zostały zaprezentowane sylwetki 9 współprzodków – bezpośrednich przodków człowieka i innych grup zwierząt. Każdemu z nich towarzyszy animacja, która powstała dzięki współpracy naukowców oraz plastyków ze studia *Moonrunner Design* oraz ekspozycja okazów geologicznych będących świadectwem epok, w których żyli nasi przodkowie, m.in. kompletny pancerz trylobita *Redlichia* z Maroka z dolnego kambru, ząb rekina *Carcharodon* z miocenu czy też kości mamuta. Można tu skorzystać z interaktywnej prezentacji *Drzewa życia*, która pozwala na wyszukiwanie wspólnego przodka dwóch dowolnie wybranych spośród kilkudziesięciu doskonale opisanych i zilustrowanych żywych organizmów, żyjących na Ziemi obecnie oraz już wymarłych (począwszy od bakterii, poprzez rośliny i zwierzęta, a skończywszy na człowieku). Obok *Drzewa życia* na uwagę zasługuje także kilkuminutowy film video, podczas którego David Attenborough, znany brytyjski popularyzator wiedzy przyrodniczej, omawia historię życia na Ziemi. Na VI piętrze zaprezentowano kilkunastu spośród wszystkich przodków człowieka, którzy przedstawieni zostali za pomocą rysunków, zdjęć i filmów. Niektóre z syl-

Ryc. 1. Rekonstrukcja malowideł z grotty Chauveta położonej na stromym wapiennym klifie rzeki Ardeche na terenie Francji. Kopia tzw. Panelu Lwów

wetek naszych przodków i kuzynów zrekonstruowane zostały na podstawie znalezionych szczątków przez Johna Gurcheho, który uważany jest za najlepszego z żyjących ilustratorów zajmujących się paleontologicznymi rekonstrukcjami. W tej części wystawy można zobaczyć przodków człowieka o kluczowym znaczeniu albo takich, z których zachowały się szczególnie cenne i kompletne lub też szczególnie spopularyzowane skamieniałości. Niezwykle ciekawe są również rozmaite eksponaty: skamieniałości, czaszki oraz narzędzia wyrobione przez hominidy i ludzi pierwotnych. Wszystkie hominidy zostały umieszczone na zarysowanym na podłodze sali drzewie filogenetycznym.

Państwowy Instytut Geologiczny – Państwowy Instytut Badawczy udostępnił na tą wystawę gipsowe odlewy czaszki australopiteka *Australopithecus africanus*, pochodzącej ze Sterkfontein – zespołu jaskiń w Afryce Południowej. Czaszka dorosłej samicy, datowana na około 2,5 mln lat, jest jedną z najbardziej znanych skamieniałości paleoantropologicznych. Znaleziona w 1947 r. przez Roberta Brooma, opisana została jako *Plesianthropus transvaalensis* i uznana za okaz dorosłej samicy (stąd zwyczajowa nazwa Pani Ples), należącej do tego samego gatunku co odkryty wcześniej Chłopiec z Taung.

Trzecia część wystawy, zaprezentowana na VI piętrze PKiN, przybliży pojęcie ewolucji kulturowej oraz wyjaśnia jej znaczenie w rozwoju człowieka współczesnego na przestrzeni ostatnich kilkudziesięciu tysięcy lat. Centralny element ekspozycji *Ewolucja kulturowa* stanowi monumentalna rekonstrukcja malowideł ze znajdującej się na terenie

Ryc. 2. Fragment ekspozycji z wystawy *Człowiek – ewolucja niezwykła... – Podwójne ojcostwo teorii ewolucji*. Obie fot. A. Szymkowiak

Francji słynnej grotty Chauveta, najznakomitszego znanego nam osiągnięcia człowieka pierwotnego.

Organizatorzy wystawy *Człowiek – ewolucja niezwykła. Zaczęło się od Darwina...* przygotowali dla odwiedzających nauczycieli materiały dydaktyczne z konspektami lekcji poświęconych różnym zagadnieniom z zakresu ewolucji. Ponadto zorganizowanym grupom zapewniają pomoc przewodników, którzy oprowadzają po wystawie.

Maja Kowalska